

ΚΑΙ ΜΕ ΒΛΕΠΩ πού στέκομαι και κοιτάζω τὸν πίνακα μὲ τὶς δύο γραμμές, μιὰ μὲν καὶ μιὰ καφέ, πού συναντιοῦνται στὴ μέση, ἕναν μακρόστενο πίνακα, καὶ βλέπω ὅτι ἔχω ζωγραφίσει τὶς γραμμές ἀργὰ καὶ μὲ παχύρρευστη λαδομπογιά, κι αὐτὴ ξέφυγε, κι ἐκεῖ πού συναντιοῦνται ἡ καφέ καὶ ἡ μὲν γραμμὴ τὸ χρώμα κάνει ἕνα ὁμορφο μεῖγμα καὶ κυλάει πρὸς τὰ κάτω καὶ σκέφτομαι ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι πίνακας, ἀλλὰ καὶ πάλι ὁ πίνακας εἶναι ὅπως θὰ ἔπρεπε, ἔχει τελειώσει, δὲν τοῦ λείπει τίποτα, σκέφτομαι, καὶ πρέπει νὰ βγάλω τὸν πίνακα, δὲ θέλω νὰ στέκεται ἄλλο στὸ καβαλέτο, δὲ θέλω ἄλλο νὰ τὸν βλέπω, σκέφτομαι, καὶ σκέφτομαι ὅτι σήμερα εἶναι Δευτέρα καὶ σκέφτομαι ὅτι πρέπει νὰ βάλω τὸν πίνακα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους πίνακες πού δουλεύω, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔχω τελειώσει ἀκόμη, αὐτοὺς πού ἔχω ἔξω γυρισμένους ἀνάποδα, ἀνάμεσα στὴν πόρτα τοῦ δωματίου καὶ τὴν πόρτα τοῦ διαδρόμου, κάτω ἀπὸ τὸ κρεμαστάρι ὅπου κρέμεται ἡ καφέ δερμάτινη τσάντα, ἐκεῖ πού ἔχω μέσα μπλοκάκι καὶ μολύβι, καὶ τότε κοιτάζω τὶς δύο στοῖβες τελειωμένους πίνακες πού στέκονται ἀκουμπισμένοι στὸν τοῖχο πλάι στὴν πόρτα τῆς κουζίνας, ἤδη ἔχω καμιὰ δεκαριά μεγαλύτερους πίνακες πού ἔχω τε-

λειώσει, και μετὰ τέσσερις-πέντε μικρούς, ἢ ἐκεῖ γύρω, συνολικά εἶναι δεκατέσσερις πίνακες, και στέκουν καθένας στὴ στοίβα του ὁ ἕνας πλάι στὸν ἄλλο δίπλα στὴν πόρτα τῆς κουζίνας, γιατί δὲ θ' ἀργήσω νὰ κάνω ἔκθεση, οἱ περισσότεροι πίνακες εἶναι λίγο πολὺ τετράγωνοι, ὅπως τοὺς λένε, σκέφτομαι, ἀλλὰ κάπου κάπου ζωγραφίζω και πίνακες μακρόστενους, και ὁ πίνακας μὲ τὶς δυὸ γραμμὲς ποὺ συναντιοῦνται εἶναι μακρόστενος, ὅπως τὸν λένε, ὅμως αὐτὸ τὸν πίνακα δὲν τὸν θέλω στὴν ἐπομένη ἔκθεσή μου, γιατί βασικὰ δὲ μοῦ ἀρέσει καθόλου αὐτὸς ὁ πίνακας, και ἴσως δὲν εἶναι κανὼν πίνακας, παρὰ μόνο δύο γραμμὲς, ἢ ἴσως τὸν θέλω για μένα και ὄχι για πούλημα; γιατί ὑπάρχουν και οἱ πίνακες ποὺ θέλω για μένα τὸν ἴδιο και ὄχι για νὰ τοὺς πουλήσω, και μήπως αὐτὸς νὰ εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτούς, παρόλο ποὺ δὲ μοῦ ἀρέσει ὡς πίνακας; ναί, ἀκόμα κι ἂν ποῦμε πὼς εἶναι ἀποτυχημένος πίνακας, μήπως ἐγὼ και πάλι θέλω νὰ τὸν κρατήσω και νὰ τὸν ἔχω για μένα; και δὲν ξέρω γιατί θέλω νὰ τὸν ἔχω για μένα μαζί μὲ τοὺς λίγους ἄλλους πίνακες ποὺ ἔχω σ' ἕνα πατάρι στὴ σοφίτα και δὲ θέλω νὰ τοὺς ξεφορτωθῶ, ἢ μήπως, τώρα ποὺ τὸ σκέφτομαι, μήπως ὁ Ὁσλαϊκ θέλει τὸν πίνακα; ναί, για νὰ τὸν κάνει μετὰ δῶρο Χριστουγέννων στὴν Ἀδερφή; γιατί κάθε χρόνο, τὶς μέρες τῆς Σαρακοστῆς τῶν Χριστουγέννων, παίρνει ἕναν πίνακα ἀπὸ μένα και τὸν κάνει δῶρο στὴν Ἀδερφή για τὰ Χριστούγεννα, κι ἐγὼ παίρνω κρέας, ψάρια, ξύλα και ἄλλα ἀπ' αὐτόν, ναί, κι ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ξεχειονίζει και τὸ δρόμο μου τὸ χειμῶνα, ὅπως συνηθίζει νὰ λέει ὁ Ὁσλαϊκ, ναί, εἶναι κι αὐτό, κι ὅταν ἐγὼ λέω μετὰ πόσο ἀξίζει ἕνας τέτοιος πίνακας στὸ Μπέργκεν,

ὁ Ὑσλαϊκ λέει τότε ὅτι τοῦ εἶναι ἀκατανόητο πού οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ πληρώσουν τόσο πολὺ γιὰ ἕναν πίνακα, ναί, ὅσοι τὸ κάνουν αὐτὸ σίγουρα τὸ χρῆμα τρέχει ἀπ' τὰ μπατζζάκια τους, λέει, κι ἐγὼ λέω ὅτι καταλαβαίνω ὅτι τοῦ φαίνονται πολλὰ, γιατί κι ἐμένα πολλὰ μοῦ φαίνονται, καὶ ὁ Ὑσλαϊκ λέει τότε ὅτι ἂν εἶναι ἔτσι, τότε βασικὰ μοῦ δίνει ἀρκετά, καὶ στὴν Ἀδερφή κάνει πανάκριβο δῶρο Χριστουγέννων κάθε χρόνο, λέει, κι ἐγὼ λέω ναί, ναί, καὶ μετὰ σωπαίνουμε καὶ μετὰ λέω ὅτι μπορεῖ νὰ τοῦ δώσω τίποτε φράγκα γιὰ τὰ παιδάκια, τὸ καπνιστὸ κρέας, τὸ παστὸ ψάρι καὶ τὰ ξύλα, καὶ γιὰ τὸ ξεχιόνισμα, καὶ ἴσως μιὰ σακούλα μὲ λίγα φαγώσιμα πού ἀγόρασα στὸ Μπέργκεν ὅταν εἶχα πάει ἐκεῖ γιὰ ψώνια, λέω, κι αὐτὸς λέει κάτι ἀμήχανα, ὅτι ναί, νὰ τοῦ τὰ δώσω, τὸ σωστὸ σωστό, λέει, καὶ σκέφτομαι ὅτι αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πῶ, γιατί ὁ Ὑσλαϊκ δὲ θὰ δεχτεῖ χρήματα ἢ κάτι ἄλλο, ἀλλὰ ὅταν νομίζω ὅτι ὅσα ἔχω μοῦ φτάνουν νὰ τὰ βγάλω πέρα, ἔχω ἀρκετά, κι αὐτὸς εἶναι ἀφραγκος ὅπως εἶναι, τότε θὰ τοῦ δώσω κάτι λίγα λεφτουδάκια στὰ γρήγορα καὶ κρυφά, σὰν νὰ μὴ βλέπουμε, καὶ τὸ ἴδιο ὅταν πάω γιὰ ψώνια στὸ Μπέργκεν, πάντα ψωνίζω κάτι γιὰ τὸν Ὑσλαϊκ, σκέφτομαι, γιατί ἂν ἐγὼ βγάλω λίγα, ἔ, ἐκεῖνος δὲ βγάζει σχεδὸν τίποτα σὲ σύγκριση μὲ ὅσα βγάζω ἐγὼ, σκέφτομαι, καὶ κοιτάζω τὶς στοῖβες τοῦς ἑτοιμοὺς πίνακες πού στέκονται μὲ τὴν αὐτοσχέδια ξύλινη κορνίζα, καὶ κάθε εἰκόνα ἔχει καὶ τίτλο, καὶ εἶναι ζωγραφισμένος μὲ μαύρη πηχτὴ λαδομπογιὰ πάνω πάνω στὴν κορνίζα, καὶ ὁ πίνακας πού στέκεται ἔξω ἔξω καὶ τὸν κοιτάζω τώρα λέγεται *Καὶ τὰ κύματα χτυποῦν στὴ στεριά, ναί, οἱ τίτλοι εἶναι*

σημαντικοί για μένα, είναι σαν μέρος του ίδιου του πίνακα, και πάντα τους ζωγραφίζω με μαύρη λαδομπογιά πάνω πάνω στην κορνίζα, και τις κορνίζες μου τις μαστορεύω μόνος μου, πάντα τὸ ἔκανα και θὰ τὸ κάνω ὅσο ζωγραφίζω, σκέφτομαι, και σκέφτομαι ὅτι ἴσως παρὰ εἶναι πολλοὶ πίνακες για μιὰ ἔκθεση, ἀλλὰ θὰ τοὺς πάρω ὅλους μαζί μου και θὰ τοὺς δώσω στὴν Γκαλερι Μπάιερ και τότε καλύτερα νὰ βάλει ὁ Μπάιερ μερικὸς στὴν ἄκρη στὸ δωμάτιο δίπλα στὴν καθαυτὸ γκαλερί, στὴν Τράπεζα, ὅπως τὸ λέει τὸ δωμάτιο ὅπου ἀποθηκεύει πίνακες πὸν δὲν ἐκτίθενται, σκέφτομαι, και μετὰ πηγαίνω και κοιτάζω ξανὰ τὸν πίνακα τῶν δύο γραμμῶν πὸν συναντιοῦνται, και οἱ δύο εἶναι ζωγραφισμένες με παχιά μπογιά, impasto, ὅπως λένε, και ἡ λαδομπογιά ξέφυγε λίγο κι ἔγινε ἓνα τόσο παράξενο χρῶμα ἐκεῖ πὸν συναντιοῦνται οἱ δυὸ γραμμές, και εἶναι ἓνα ὁμορφο χρῶμα χωρὶς ὄνομα, ὅπως πολὺ συχνὰ συμβαίνει, γιατί βέβαια δὲν ὑπάρχουν ὀνόματα για ὅλα τὰ ἀμέτρητα χρώματα πὸν ὑπάρχουν, σκέφτομαι, και πάω λίγα μέτρα πὸν πέρα ἀπ' τὸν πίνακα και στέκομαι και τὸν κοιτάζω και μετὰ σβήνω τὸ φῶς και μετὰ στέκομαι ἐκεῖ και κοιτάζω τὸν πίνακα στὸ σκοτάδι, γιατί ἔξω εἶναι σχεδὸν σκοτάδι, αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τοῦ χρόνου εἶναι σκοτάδι, ἡ σχεδὸν σκοτάδι, ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο, σκέφτομαι, και κοιτάζω τὸν πίνακα και τὸ μάτι μου πάει νὰ συνηθίσει στὸ σκοτάδι και βλέπω τις γραμμές, τις βλέπω πὸν συναντιοῦνται, και βλέπω ὅτι ὑπάρχει πολὺ φῶς στὸν πίνακα, ναί, πολὺ ἀόρατο φῶς, ὁπότε λοιπόν, ναί, τότε εἶναι μᾶλλον καλὸς πίνακας τελικά, ἴσως, σκέφτομαι, και δὲ θέλω νὰ κοιτάζω ἄλλο τὸν πίνακα, σκέφτομαι, και τώρα

στέκομαι και πάλι και τόν κοιτάζω, και τώρα πρέπει να σταματήσω, σκέφτομαι, και μετὰ κοιτάζω πρὸς τὸ στρογγυλὸ τραπέζι μπροστὰ στὸ παράθυρο, πλάι στὸ στρογγυλὸ τραπέζι εἶναι δύο καρέκλες, και στὴ μία, αὐτὴ ἀριστερά, καθόμουν και κάθομαι ἐγώ, και στὴ δεξιὰ καθόταν ἡ Ἄλες, ναί, ὅσο ζοῦσε βέβαια, ἀλλὰ πέθανε τόσο νέα και δὲ θέλω νὰ τὸ σκέφτομαι, και ἡ ἀδερφή μου ἡ Ἀλίντα, κι ἐκείνη πέθανε πολὺ νέα και δὲ θέλω νὰ τὸ σκέφτομαι, σκέφτομαι, και μὲ βλέπω νὰ κάθομαι ἐκεῖ στὴν καρέκλα μου και νὰ κοιτάζω τὸ σταθερὸ σημεῖο πὸν συνηθίζω νὰ βλέπω ἐκεῖ ἔξω στὸν πορθμὸ τοῦ Σόγκνε στὸ σημάδι πὸν ἔχω βάλει, ἐκεῖ πὸν ἡ κορυφὴ τοῦ πεύκου κάτω ἀπ' τὸ σπίτι μου θὰ εἶναι καταμεσῆς στὸ μεσαῖο τζάμι τοῦ διπλοῦ παράθυρου, στὴ δεξιὰ μεριά, γιατί τὸ παράθυρο χωρίζεται στὰ δύο, και τὰ δύο μέρη ἀνοίγουν, και κάθε μέρος τοῦ παράθυρου χωρίζεται σὲ τρία τζάμια και ἡ κορυφὴ τοῦ πεύκου θὰ εἶναι στὴ μέση ἐκείνου στὰ δεξιὰ, και διακρίνω τὸ πεῦκο και ἀπὸ κεῖ πὸν στέκομαι βλέπω τὰ κύματα μὲς στὸ σκοτάδι και βλέπω τὸν ἑαυτὸ μου νὰ κάθεται και νὰ κοιτᾷ τὰ κύματα και μὲ βλέπω νὰ πηγαίνω πρὸς τὸ ἀμάξι μου ἐκεῖ πὸν εἶναι παρκαρισμένο μπροστὰ στὴν Γκαλερί Μπάιερ, φοράω τὸ μακρὸ μαῦρο παλτὸ μου κι ἔχω κρεμασμένη στὸν ὤμο τὴν καφέ δερμάτινη τσάντα μου, και μόλις εἶχα περάσει ἀπ' τὴν καφετέρια Καφιστόβα, ἀλλὰ σήμερα δὲν εἶχα και πολλὴ ὄρεξη γιὰ φαγητὸ κι ἔτσι δὲν πῆρα τίποτα νὰ φάω, ὅπως τόσες φορὲς πρὶν, ἀλλὰ μόνο ἕνα σάντουιτς μὲ μπιφτέκι και κρεμμύδι, και τώρα ἔχει περάσει ἡ ὥρα και ψώνισα ὅλα ὅσα ἤθελα στὸ Μπέργκεν, ὁπότε εἶναι ὥρα νὰ πάω σπίτι στὴν Ντίλγκια, εἶναι πολλή

ώρα με τὸ ἀμάξι, ὅπως καὶ νὰ ἔχει, σκέφτομαι, καὶ με βλέπω μὲς στὸ ἀμάξι κι ἀκουμπάω τὴν καφὲ τσάντα στὴ θέση τοῦ συνοδηγοῦ καὶ βάζω μπρὸς τὸ ἀμάξι καὶ βγαίνω ἀπ' τὸ Μπέργκεν ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ κάποτε μ' ἔμαθε νὰ παίρνω ὁ Μπάιερ, ναι, μιὰ μέρα μ' ἔμαθε καὶ νὰ μπαίνω στὸ Μπέργκεν καὶ νὰ βγαίνω ἀπὸ κεῖ, μ' ἔμαθε νὰ πηγαίνω ὡς τὴν Γκαλερι Μπάιερ ἀπὸ ἓνα δρόμο καὶ νὰ φεύγω ἀπ' τὴν Γκαλερι Μπάιερ ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο ἀντίθετα, σκέφτομαι, καὶ βγαίνω με τ' ἀμάξι ἀπὸ τὸ Μπέργκεν καὶ με πιάνει μιὰ γερὴ νύστα, ὅπως γίνεται ὅταν ὀδηγεῖς, καὶ βλέπω ὅτι τώρα μόλις περνᾶω ἀπ' τὴν πολυκατοικία ποὺ μένει ὁ Ἄσλε, ἐκεῖ στὴ Σκουτεβίκα, ἴσια στὴν ἄκρη τοῦ νεροῦ εἶναι καὶ μπροστά της ἔχει μιὰ προβλήτα, σκέφτομαι, καὶ βλέπω τὸν Ἄσλε ξαπλωμένο ἐκεῖ στὸν καναπέ νὰ τρέμει, νὰ τρέμει ὀλόκληρο τὸ σῶμα του, καὶ ὁ Ἄσλε σκέφτεται ὅτι δὲ θὰ σταματήσει ποτὲ αὐτὴ ἡ τρεμουλά; καὶ σκέφτεται ὅτι χτὲς βράδυ ἔπεσε γιὰ ὕπνο στὸν καναπέ, γιὰτὶ δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ σηκωθεῖ, νὰ ξεντυθεῖ καὶ νὰ πάει γιὰ ὕπνο στὸ κρεβάτι του, καὶ ὁ σκύλος, οὔτε κἀν τὸ σκύλο του, τὸν Μπράγκε, δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ βγάλει βόλτα, ὅποτε τώρα θὰ ἔχει σκάσει τὸ ζωντανό, σκέφτεται, κι ὅτι δὲν πρέπει νὰ τρέμει τόσο, ὀλόκληρος, καὶ ὄχι μόνο τὰ χέρια, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, καὶ σκέφτεται ὅτι τώρα πρέπει νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ βγεῖ ἀπ' τὴν κουζίνα νὰ πιεῖ λίγο ρακὶ γιὰ νὰ φύγει τὸ τρέμουλο, γιὰτὶ χτὲς βράδυ δὲν ξεντύθηκε νὰ πάει νὰ ξαπλώσει, ὄχι, ἔμεινε πεσμένος στὸν καναπέ καὶ ξεμέθυσε, σκέφτεται, καὶ τώρα εἶναι ξαπλωμένος ἐκεῖ καὶ κοιτάει ἴσια μπροστά του, ἐνῶ τὸ κορμί του δὲ λέει νὰ πάψει νὰ τρέμει, σκέφτεται, καὶ ὅλα εἶναι, ἀλήθεια, τί

εἶναι; ἓνα κενό; ἓνα τίποτα; μιὰ ἀπόσταση; ναί, ἴσως αὐτό, μιὰ ἀπόσταση, σκέφτεται, καὶ τώρα πρέπει νὰ πιεῖ λίγο ρακὶ νὰ φύγει τὸ πολὺ τὸ τρέμουλο, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, καὶ μετὰ, μετὰ θὰ βγεῖ καὶ θὰ πάει ἔξω στὴ θάλασσα, ναί, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, τὸ μόνο ποὺ ζητάει, τὸ μόνο ποὺ θέλει, εἶναι νὰ φύγει, νὰ χαθεῖ, ὅπως χάθηκε ἡ ἀδερφή του ἢ Ἀλίντα, ἀπὸ τοσηδὰ παιδούλα κιόλας, ἦταν στὸ κρεβάτι νεκρή, ἢ Ἀδερφή του, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, κι ἔτσι χάθηκε καὶ τὸ γειτονόπουλο, ποὺ τὸν ἔλεγαν Μπόρντ, ἐκεῖνος ποὺ βούτηξε στὸ νερὸ ἀπ' τὴ βάρκα ποὺ εἶχε ὁ πατέρας του, καὶ δὲν ἤξερε κολύμπι καὶ δὲν κατάφερε ν' ἀνέβει στὴ βάρκα καὶ νὰ βγεῖ στὴ στεριά, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, καὶ σκέφτεται ὅτι τώρα πρέπει ν' ἀφήσει τὶς βλακειῖες καὶ νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ πάει στὴν κουζίνα νὰ βάλει νὰ πιεῖ ἓνα γερὸ ποτήρι ρακὶ γιὰ νὰ φύγει λίγο τὸ τρέμουλο καὶ θὰ κάνει μιὰ γύρα στὸ σπίτι νὰ σβῆσει τὰ φῶτα, σ' ὅλο τὸ σπίτι θὰ κάνει μιὰ γύρα καὶ θὰ δεῖ ἂν ὅλα εἶν' ἐντάξει καὶ μετὰ θὰ βγεῖ ἀπ' τὸ σπίτι, θὰ κλειδώσει τὴν πόρτα πίσω του καὶ θὰ κατέβει στὴ θάλασσα, καὶ θὰ μπεῖ στὴ θάλασσα καὶ θὰ συνεχίσει νὰ προχωράει πιὸ μέσα στὴ θάλασσα, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, κι αὐτὴ τὴ σκέψη τὴ σκέφτεται ξανά καὶ ξανά, εἶναι ἡ μόνη σκέψη ποὺ μπορεῖ νὰ σκεφτεῖ, ἡ σκέψη νὰ μπεῖ στὴ θάλασσα, σκέφτεται, καὶ νὰ χαθεῖ στὴ θάλασσα, στὸ τίποτα τῶν κυμάτων, σκέφτεται ὁ Ἄσλε καὶ ἡ σκέψη γυρίζει συνέχεια στὸ κεφάλι του, ἡ σκέψη δὲν τὸν ἀφήνει, παρὰ συνεχίζει, γιὰτὶ μόνο αὐτὴ ἡ σκέψη, ἡ μοναδικὴ σκέψη εἶναι παρούσα, ὅλα τ' ἄλλα εἶναι κενό, κενὴ παρουσία, ὄχι, τίποτα δὲν εἶναι κενό, ἀλλὰ καὶ πάλι εἶναι κενὸ ἐκεῖ στὸ σκοτάδι του, καὶ ὅλες τὶς

άλλες σκέψεις που προσπαθεῖ νὰ σκεφτεῖ δὲν καταφέρνει νὰ τίς σκεφτεῖ, παραεῖναι βαριές, ἀκόμα καὶ ἡ σκέψη νὰ σηκώσει τὸ ἓνα του χέρι εἶναι βαριά, καὶ νιώθει νὰ τρέμει, παρόλο που δὲν κουνιέται καθόλου, τὸ κορμὶ του τρέμει, καὶ γιατί δὲν ἀντέχει στὴ σκέψη νὰ σηκωθεί; νὰ σηκώσει ἓνα χέρι; καὶ γιατί τὸ μόνο που μπορεῖ νὰ σκέφτεται εἶναι νὰ μπεῖ στὴ θάλασσα; θὰ πιεῖ γιὰ νὰ τοῦ φύγει τὸ τρέμουλο, μετὰ θὰ σβήσει τὰ φῶτα στὸ σπίτι, ἴσως καὶ νὰ συγυρίσει τὸ σπίτι, ἂν χρειάζεται, γιὰτί ὅλα πρέπει νὰ εἶναι ταχτοποιημένα πρὶν φύγει, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, καὶ σκέφτεται ὅτι ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ γράψει κάτι στὸ Μικρούλη, που τώρα ἔγινε ὀλόκληρος ἄντρας, μεγάλωσε, ναί, μεγάλωσε ἐδῶ καὶ καιρὸ, καὶ μένει τώρα στὸ Ὁσλο, ἢ ἴσως νὰ τὸν ἔπαιρνε τηλέφωνο; ὅμως οὔτε σ' αὐτὸν οὔτε στὸ Μικρούλη ἀρέσει νὰ μιλᾶνε στὸ τηλέφωνο, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, ἢ ἴσως νὰ γράψει ἓνα γράμμα στὴ Λίβ; ἦταν παντρεμένοι γιὰ χρόνια, ἀλλὰ ἔχουν τόσο καιρὸ που χώρισαν, που δὲν ὑπάρχει πιά κακία μεταξύ τους, γιὰτί αὐτὸς δὲν μπορεῖ ἔτσι ἀπλὰ νὰ φύγει χωρὶς νὰ πεῖ ἀντίο σὲ κάποιους, τὸ νιώθει λάθος, ὅμως τὴν ἄλλη που εἶχε παντρευτεῖ, τὴ Σίβ, αὐτὴν δὲν ἔχει ὀρεξη οὔτε νὰ τὴ σκέφτεται, αὐτὴ πῆρε μαζί της μόνο τὸ Ἀγοράκι καὶ τὴν Κόρη του κι ἔφυγε ἀπ' αὐτόν, ἔφυγε ἔτσι ξαφνικά, ἐκεῖνος δὲν τὸ εἶχε κὰν σκεφτεῖ ὅτι θὰ χώριζαν ὅταν ἐκείνη τοῦ εἶπε ὅτι φτάνει καὶ πῆρε μαζί της τὸ Ἀγοράκι καὶ τὴν Κόρη κι ἔφυγε, εἶχε βρεῖ κιόλας σπίτι νὰ μείνουν, εἶπε, κι ἐκεῖνος δὲν καταλάβαινε τίποτα, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, καὶ μετὰ τὸ Ἀγοράκι καὶ ἡ Κόρη του ἔρχονταν σπίτι του γιὰ λίγο καιρὸ κάθε δεκαπέντε μέρες τὸ Σαββατοκύριακο, σκέφτεται,

αλλά μετά ή Σιβ βρῆκε ἄλλον ἄντρα και πῆρε μαζί της τὸ Ἄγοράκι και τὴν Κόρη τους και μετακόμισε κάπου στὸ Τρέντελαγκ, στὸ σπίτι τοῦ ἄλλου ἄντρα ποὺ βρῆκε, πῆρε μαζί της τὰ παιδιὰ και ἔφυγε κι ἐκεῖνος ἔμεινε μόνος του και ή Σιβ ἔγραφε και τοῦ ζητοῦσε νὰ πληρώσει τὸ ἕνα και τὸ ἄλλο, και ὅ,τι τοῦ ζητοῦσε, ἐκεῖνος τὸ πλήρωνε, ὅσο εἶχε λεφτά, σκέφτεται, και γιατί νὰ τὸ σκέφτεται; σκέφτεται ὁ Ἄσλε, ἀπλὰ ἦταν κάποτε, γιατί τώρα εἶναι ὅλα ταχτοποιημένα, ὅλα ἐτοιμάστηκαν, ὅλα τὰ σύνεργα ζωγραφικῆς εἶναι στὴ θέση τους πάνω στὸ τραπέζι, και οἱ πίνακες στέκονται σὲ μιὰ στοίβα, γυρισμένοι ἀνάποδα, τὰ πινέλα καθαρισμένα δίπλα δίπλα τὸ ἕνα στ' ἄλλο και σὲ σειρά ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος, και ὅλα καθαρισμένα μὲ νέφτι, και τὰ σωληνάρια μὲ τὶς λαδομπογιές εἶναι βαλμένα στὴ σειρά δίπλα δίπλα, ἀνάλογα μὲ τὸ πόσο ἔχει μέσα τὸ καθένα, τὸ κάθε πῶμα εἶναι βιδωμένο καλὰ, και τὸ καβαλέτο εἶναι ἄδειο, ὅλα εἶναι ταχτοποιημένα, συγυρισμένα και μαζεμένα κι ἐκεῖνος μόνο ξαπλώνει ἐκεῖ και τρέμει και δὲ σκέφτεται τίποτα, μόνο τρέμει, και μετὰ σκέφτεται νὰ σηκωθεῖ, νὰ βγεῖ και νὰ κλειδώσει τὴν πόρτα πίσω του, νὰ κατέβει στὴ θάλασσα, νὰ μπεῖ στὴ θάλασσα, νὰ προχωρήσει πιὸ μέσα στὴ θάλασσα, νὰ πάει μέχρι νὰ τὸν σκεπάσουν τὰ κύματα και νὰ χαθεῖ μὲς στὴ θάλασσα, συνέχεια τὸ σκέφτεται, ἀλλιῶς δὲν εἶναι τίποτα, δὲν εἶναι παρὰ τὸ σκοτάδι τοῦ τίποτα, ὅπως μερικές φορές, σὲ γοργές ματιές, πέρασε ἀπὸ μέσα του μεμιᾶς σὰν εἶδηση, και ναί, ἐκείνη τὴ στιγμή τὸν πλημμύρισε κάτι σὰν εὐτυχία και σκέφτεται ὅτι κάπου ἴσως και νὰ ὑπάρχει ἕνα ἄδειανὸ τίποτα, ἕνα ἄδειανὸ φῶς, και σκέψου νὰ ὑπάρχουν ὅλα αὐτά;

σκέφτεται, να υπάρχει ένα άδειανό φῶς, σκέψου να υπάρχει κάπου τέτοιο μέρος; στο κενό του, στο φωτεινό του κενό; στο τίποτά του; σκέφτεται ὁ Ἄσλε, κι ἐνῶ σκέφτεται ἕνα τέτοιο μέρος, πού φυσικά δὲν εἶναι κάποιο μέρος, σκέφτεται, τὸν πῆρε κάτι σὰν ὕπνος, πού δὲν εἶναι ὕπνος ἀλλὰ μιὰ σωματικὴ κίνηση ἐνῶ εἶναι ἀκίνητος, μὲ ὅλο τὸ τρέμουλό του, ναί, καὶ ἂν τρέμει ὅλη τὴν ὥρα, ὅλα εἶναι βαριά, κι ὅπου ἕνα μέρος, μέσα σ' ὅλο τὸ βάρος, εἶναι τὸ ἀπίστευτα ἀνάλαφρο φῶς, σὰν πίστη, σκέφτεται ὁ Ἄσλε, καὶ τὸν βλέπω νὰ ξαπλώνει ἐκεῖ στὴν κάμαρα, ἢ τὸ ἀτελιὲ ἢ ὅπως ἀλλιῶς τὸ λένε, σκέφτομαι, ξαπλώνει σ' ἕναν καναπέ πού εἶναι δίπλα στὸ παράθυρο πού βλέπει πρὸς τὴ θάλασσα καὶ δίπλα στὸν καναπέ στέκεται ἕνα τραπεζάκι καὶ πάνω του εἶναι ἕνα-δυὸ κλειστά μπλοκάκια καὶ κάτι μολύβια, ὅλα μὲ τάξη τὸ ἕνα πλάι στὸ ἄλλο, εἶναι τὸ δωμάτιό του, τὸ δωμάτιο τοῦ Ἄσλε, αὐτὸ καὶ μόνο, σκέφτομαι, καὶ ὅλα μὲς στὸ δωμάτιό του εἶναι ταχτοποιημένα, καὶ στὸν ἕνα τοῖχο κρέμεται ἕνα μεγάλο ταμπλό μὲ τὸ πίσω μέρος του πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὴν εἰκόνα γυρισμένη στὸν τοῖχο, καὶ βλέπω ὅτι ὁ Ἄσλε ἔχει ζωγραφίσει τὸ Φωτεινὸ σκοτάδι μὲ μαῦρο πάνω πάνω στὴν κορνίζα, αὐτὸς εἶναι λοιπὸν ὁ τίτλος τοῦ πίνακα, σκέφτομαι, καὶ σὲ μιὰ γωνιὰ στέκονται στοῖβες πηγάκια γιὰ κορνίζες, βλέπω, καὶ βλέπω τὸν Ἄσλε νὰ ξαπλώνει ἐκεῖ στὸν καναπέ καὶ τὸ κορμί του νὰ τρέμει καὶ σκέφτεται ὅτι πρέπει νὰ πιεῖ λίγο ρακὶ νὰ τοῦ φύγει τὸ τρέμουλο κι ἀνασηκώνεται καὶ μετὰ κάθεται στὸν καναπέ καὶ σκέφτεται ὅτι τώρα πάντως πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ κάνει ἕνα τσιγάρο, ἀλλὰ τρέμει τόσο πού δὲν μπορεῖ οὔτε κὰν νὰ στρίψει ἕνα, ἔτσι παίρ-

νει ένα τσιγάρο απ' τὸ πακέτο τὰ τσιγάρα πάνω στὸ τραπεζάκι καὶ βγάζει ἕνα τσιγάρο απ' τὸ πακέτο καὶ τὸ βάζει στὸ στόμα, καὶ βγάζει τὸ σπιρτόκουτο απ' τὴν τσέπη τοῦ παντελονιοῦ του κι ἀνάβει ἕνα σπύρτο καὶ κάπως καταφέρνει ν' ἀνάψει τὸ τσιγάρο καὶ τραβάει μερικὲς γερὲς τζοῦρες καὶ σκέφτεται νὰ μὴ βγάλει τὸ τσιγάρο απ' τὸ στόμα, θὰ πέσει ἢ στάχτη, καὶ τώρα πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ πιεῖ ἕνα ποτήρι ρακί, σκέφτεται ὁ Ἄσλε καὶ ὄλο τρέμει καὶ καταφέρνει νὰ χῶσει τὸ σπιρτόκουτο στὴν τσέπη τοῦ παντελονιοῦ του καὶ γέρνει πάνω ἀπὸ τὸ τασάκι ποὺ στέκεται πάνω στὸ τραπεζάκι καὶ φτύνει τὸ τσιγάρο στὸ τασάκι κι ἐγὼ συνεχίζω μὲ τὸ ἀμάξι βόρεια καὶ σκέφτομαι ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ σταματήσω νὰ περάσω ἀπὸ τὸν Ἄσλε, ὄχι νὰ περάσω ἀπ' τὸ σπίτι του χωρὶς νὰ τὸν δῶ, ἐκεῖ στὴ Σκουτεβίκα, ἀλλὰ ἂν ὄντως τὸ θέλει, ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸν ἐμποδίσω νὰ πάει στὴ θάλασσα καὶ νὰ μπεῖ μέσα στὴ θάλασσα, ἂν αὐτὸ θέλει, μπορεῖ νὰ τὸ κάνει, σκέφτομαι, καὶ συνεχίζω βόρεια καὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ στέκεται καὶ νὰ κοιτάει τὸν πίνακα μὲ τὶς δυὸ γραμμὲς ποὺ διασταυρῶνονται, καὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ πηγαίνω στὴν κουζίνα στὸ παλιὸ μου σπίτι, γιατί παλιὸ εἶναι καὶ ἡ κουζίνα εἶναι παλιά, καὶ βλέπω ὅτι ὅλα ἐκεῖ εἶναι στὴ θέση τους καὶ ὁ πάγκος ἔχει σκουπιστεῖ, τὸ ἴδιο καὶ τὸ τραπέζι, βλέπω, ὅλα εἶναι καθαρὰ καὶ καθῶς πρέπει, καὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ πηγαίνω στὸ μπάνιο, ν' ἀνάβω τὸ φῶς καὶ ὅτι κι ἐκεῖ εἶναι καθαρὰ καὶ συγυρισμένα, ὁ νιπτήρας καθαρός, ἡ τουαλέτα καθαρή, καὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ στέκεται μπροστὰ στὸν καθρέφτη κι ἐγὼ βλέπω τὰ γκριζὰ ἀραιὰ μαλλιά μου, τὰ

γκρίζα γένια πού πᾶν νὰ φυτρώσουν, καὶ βάζω τὸ χέρι μὲς στὰ μαλλιά μου καὶ βγάζω τὸ μαῦρο λαστιχάκι πού κρατοῦσε πιασμένα τὰ μαλλιά πίσω στὸ σβέρκο, καὶ τὰ μαλλιά πέφτουν μακριά, ἀραιὰ καὶ γκριζὰ στοὺς ὤμους μου, ὡς κάτω στὸ στῆθος μου, καὶ μετὰ χώνω τὰ χέρια μου στὰ μαλλιά μου, τὰ μαζεύω πίσω ἀπ' τ' ἀφτιά καὶ μετὰ παίρνω τὸ μαῦρο λαστιχάκι καὶ πιάνω τὰ μαλλιά πίσω στὸ σβέρκο, καὶ μετὰ βγαίνω στὸ διάδρομο καὶ βλέπω τὸ μαῦρο μου παλτὸ κρεμασμένο, πόσα χρόνια ἔχω νὰ τὸ φορέσω, σκέφτομαι, ἔτσι πού κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μὲ κατηγορήσει ὅτι ψώνισα καινούργια ρούχα ἔτσι, χωρὶς λόγο, σκέφτομαι, καὶ βλέπω ἓνα σωρὸ κασκὸλ νὰ κρέμονται ἀπὸ ἓνα κρεμαστάρι καὶ σκέφτομαι ὅτι ἔχω πολλὰ κασκὸλ, γιατί ἡ Ἄλες μοῦ ἔκανε συχνὰ κασκὸλ γιὰ δῶρο τὰ Χριστούγεννα ἢ στὰ γενέθλια, ἀφοῦ αὐτὸ ἤθελα, μὲ ρωτοῦσε τί ἤθελα γιὰ δῶρο κι ἐγὼ τίς περισσότερες φορὲς ἔλεγα ὅτι ἤθελα κασκὸλ καὶ μοῦ τὸ ἔπαιρνε, σκέφτομαι, καὶ μπαίνω στὴν κάμαρα, ἢ τὸ ἀτελιέ, ἢ ὅπως ἀλλιῶς θὰ τὸ ἔλεγα, βασικὰ εἶναι καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ ἐγὼ τὸ λέω κάμαρα, καὶ βλέπω τὴν καφὲ δερμάτινη τσάντα νὰ κρέμεται ἀπ' τὸ κρεμαστάρι πάνω ἀπὸ τοὺς πίνακες πού ἔχω βάλει στὴν ἄκρη, πού δὲν εἶμαι ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος μ' αὐτούς, πού στέκονται ἀνάμεσα στὴν πόρτα τῆς κάμαρας καὶ τὴν πόρτα τοῦ διαδρόμου, κι ὅταν βγαίνω ἔξω παίρνω πάντα τὴν καφὲ τσάντα καὶ μέσα της βάζω μπλοκάκι καὶ μολύβι, σκέφτομαι, καὶ βλέπω ὅτι ἡ τσάντα εἶναι ἐκεῖ πού πρέπει, στὴ θέση τοῦ συνοδηγοῦ, κι ἐγὼ συνεχίζω βόρεια καὶ σκέφτομαι ὅτι δὲ βλέπω τὴν ὥρα νὰ γυρίσω στὸ παλιὸ καλὸ μου σπιτάκι ἐκεῖ στὴν Ντίλγκια καὶ μὲ βλέπω νὰ ση-

κώνομαι και να κοιτάω τὸ στρογγυλὸ τραπέζι πὸν στέκει πλάι στὸ παράθυρο καὶ τὶς δυὸ ἄδειες καρέκλες, πὸν στέκουν πλάι στὸ τραπέζι, καὶ πάνω στὴ ράχη τῆς μιᾶς κρέμεται ἓνα μαῦρο κοτλὲ σακάκι, αὐτὸ φοράω τώρα, κι ἐκεῖ, στὴν καρέκλα πὸν εἶναι πιὸ κοντὰ στὸν πάγκο, ἐκεῖ πὸν καθόμουν πάντα, καὶ ἡ Ἄλεις καθόταν στὴ διπλανὴ καρέκλα, ἦταν ἡ δικὴ τῆς καρέκλα, σκέφτομαι, καὶ μὲ βλέπω πὸν ξανασηκώνομαι καὶ κοιτάζω τὸν πίνακα μὲ τὶς δυὸ γραμμὲς πὸν ἐνώνονται, δὲ μοῦ ἀρέσει νὰ τὸν κοιτάζω τὸν πίνακα, ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ τὸ κάνω, σκέφτομαι, καὶ συνεχίζω μὲ τὸ ἀμάξι βόρεια στὸ σκοτάδι καὶ βλέπω τὸν Ἄσλε νὰ κάθεται ἐκεῖ στὸν καναπέ καὶ νὰ κοιτάει κάτι καὶ νὰ μὴν κοιτάει τίποτα, καὶ νὰ τρέμει σύγκορμος, τρέμει ὅλη τὴν ὥρα, σύγκορμος, καὶ εἶναι καλοντυμένος σὰν ἐμένα, μαῦρο παντελόνι καὶ πουλόβερ, καὶ στὴ ράχη τῆς καρέκλας πλάι στὸ τραπέζι εἶναι ἀκουμπισμένο ἓνα μαῦρο κοτλὲ σακάκι, καλὸ, σὰν κι αὐτὸ πὸν φοράω ἐγώ, καὶ πὸν κι αὐτὸ τὸ βρῖσκεις ἀκουμπισμένο στὴν καρέκλα πλάι στὸ στρογγυλὸ τραπέζι, καὶ τὰ μαλλιά του εἶναι γκριζα, καὶ εἶναι σὰν τὰ δικὰ μου πιασμένα μὲ μαῦρο λαστιχάκι στὸ σβέρο, καὶ μετὰ τὰ γκριζα του γένια πὸν πῆγαιναν νὰ φυτρώσουν, πὸν τοῦ τὰ κόβω κοντὰ μιὰ φορὰ τὴν ἐβδομάδα, σκέφτομαι, καὶ βλέπω τὸν Ἄσλε νὰ κάθεται στὸν καναπέ καὶ νὰ τρέμει ὀλόκληρος, καὶ σηκώνει τὸ ἓνα χέρι λίγο μπροστὰ του, καὶ λίγο στὸ πλάι, καὶ τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ σκέφτεται ὅτι γιὰ κάποιον λόγο τὸ νιώθει ἐλαφρύτερο καὶ καλύτερα, καὶ σκέφτεται ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ φαίει λίγο, ἀλλὰ τρέμει τόσο πὸν πρῶτα πρέπει νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ πιεῖ κάτι, σκέφτεται ἐκεῖ πὸν κάθεται στὸν

καναπέ, κι ἐγὼ σκέφτομαι ὅτι δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὸν Ἄσλε μόνο του σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ προσπεράσω τὸ σπίτι του ἐκεῖ στὴ Σκουτεβίκα, γιατί μπορεῖ ν' ἀνέβω νὰ τὸν δῶ, κι ἐκεῖνος νὰ μὲ χρειάζεται τώρα, ἀλλὰ ἔχω κιόλας φύγει ἐδῶ καὶ ὥρα ἀπ' τὴν πολυκατοικία ποὺ μένει ὁ Ἄσλε, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάνω, καὶ μήπως πρέπει νὰ γυρίσω καὶ νὰ πάω σπίτι του; ἀλλὰ εἶμαι τόσο πτώμα, σκέφτομαι, ποὺ συνεχίζω βόρεια κι ἀνεβαίνοντας τὸ δρόμο διακρίνω ἕνα παλιὸ καφετὶ ἐτοιμόρροπο σπίτι, καὶ βλέπω ὅτι κάνα δυὸ κεραμίδια λείπουν, καὶ ἐδῶ μέναμε κάποτε παλιὰ μὲ τὴν Ἄλες, σκέφτομαι, καὶ νιώθω σὰν νὰ ἔχουν περάσει αἰῶνες, ναί, σὰν νὰ ἦταν σὲ μιὰ ἄλλη ζωὴ, σκέφτομαι, καὶ προσπερνῶ τὸ σπίτι, κι ὅταν ἔχω ξεμακρύνει κάπως, βλέπω τὴν ἔξοδο καὶ βγαίνω καὶ παρκάρω τὸ ἀμάξι, καὶ μένω ἐκεῖ μέσα, νὰ κάθομαι στ' ἀμάξι, καὶ σκέφτομαι τί στὴν εὐχὴ μ' ἔπιασε καὶ πάρκαρα ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴν ἔξοδο; γιατί ποτὲ ἄλλοτε δὲν πάρκαρα ἐδῶ, τόσες καὶ τόσες φορὲς τὴν ἔχω προσπεράσει, ὄχι, τώρα πρέπει ὅπως δὴποτε νὰ πάω σπίτι, ἔπρεπε νὰ πάω ἐπίσκεψη στὸν Ἄσλε, ἀλλὰ τώρα εἶναι ἀργά, σκέφτομαι, καὶ κάθομαι ἐκεῖ στὸ ἀμάξι καὶ σκέφτομαι ἴσως νὰ κάνω μιὰ προσευχὴ καὶ σκέφτομαι ὅσους ἀποκαλοῦνται χριστιανοὶ καὶ πιστεύουν, ἢ τουλάχιστον πίστευαν, πὼς εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς ἐνὸς παιδιοῦ νὰ βαφτιστεῖ, καὶ ταυτόχρονα πιστεύουν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, ὁπότε γιατί εἶναι τόσο ἀπαραίτητο αὐτὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς; δὲν μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ κάνει ὅ,τι θέλει; γιατί ἂν εἶναι παντοδύναμος, τότε θέλημά του δὲν εἶναι κάποιοι νὰ βαφτίζονται καὶ κάποιοι ὄχι; ὄχι, τί

τρέλα να πιστεύεις ότι η βάφτιση είναι απαραίτητη για τη σωτηρία τῆς ψυχῆς, μεγάλη τρέλα, σκέφτομαι, και νιώθω ὁ νοῦς μου να γίνεται πιὸ φωτεινὸς μ' αὐτὴ τὴ σκέψη, τὴ σκέψη τῆς τρέλας ποὺ ἔχουν κάποιοι χριστιανοὶ γιὰ τὸ ὅτι ἡ βάφτιση εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία, ὅ,τι κι ἂν εἶναι αὐτό, εἶναι τόσο χαζὴ σκέψη, τόσο τελείως χαζή, ποὺ οὔτε νὰ κοροϊδέψεις δὲν ἀξίζει, γιὰτὶ ἡ τέλεια τρέλα δὲν εἶναι γιὰ νὰ κοροϊδεύεις, οὔτε ἡ τρέλα αὐτῶν ποὺ λέγονται χριστιανοί, ἡ τρέλα πολλῶν ἀπ' αὐτούς, ὄχι ὅλων, ἐννοεῖται, σκέφτομαι, και σκέφτομαι ὅτι ὅσοι σκέφτονται ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ σκέφτονται ὅ,τι καλύτερο γιὰ τὸ Θεό, και σκέφτομαι τὸ Χριστό, πόσο ἀγαποῦσε τὰ παιδιὰ, ποὺ ἔλεγε ὅτι στὰ παιδιὰ ἀνήκει ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ὅτι ἀνήκουν στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, και ὅτι εἶναι ἡμορφη και ἀληθινή σκέψη, σκέφτομαι, ὁπότε γιὰτὶ νὰ ταλαιπωρηθοῦν μὲ τὴ βάφτιση; αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν; σκέφτομαι, και σκέφτομαι ὅτι ἡ βάφτιση, ἡ βάφτιση τῶν παιδιῶν, καλὴ εἶναι, ἀλλὰ εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὄχι γιὰ τὸ Θεό, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἔχει ἡ μπορεῖ νὰ ἔχει σημασία, ἢ ἴσως πιὸ πολὺ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ναί, πιὸ πολὺ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ γιὰ τὸ Θεὸ δὲν ἔχει, γιὰτὶ αὐτά, τὰ παιδιὰ, εἶναι ἤδη κομμάτι τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, και οἱ ἄλλοι πρέπει νὰ γίνουν σὰν κι αὐτά, σὰν μικρὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ὅπως εἶναι γραμμένο, σκέφτομαι, και σκέφτομαι ὅτι φτάνει, τὸ παρατράβηξα, γιὰτὶ κι ἐγὼ σὰν τρελὸς σκέφτομαι, και σκέφτομαι μάλιστα και γιὰ τὴν τρέλα τῶν ἄλλων, ἐνῶ οἱ δικές μου σκέψεις δὲν εἶναι ποτὲ ξεκαθάρες, δὲ βγάζουν νόημα, γιὰτὶ φυσικὰ δὲν εἶναι

ἀπαραίτητο νὰ βαφτιστεῖς μὲ νερὸ γιὰ νὰ βαφτιστεῖς, μπορεῖς νὰ βαφτιστεῖς καὶ ἀπὸ μέσα σου, μὲ τὸ πνεῦμα ποὺ ἔχεις μέσα σου, μὲ τὸ πνεῦμα ποὺ εἶσαι καὶ ἔχεις, τὸ πνεῦμα ποὺ ἔχεις λάβει ἀπ' τὴ γέννησή σου ὡς ἄνθρωπος, σκέφτομαι, καὶ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔζησαν πρὶν καὶ ὅσοι ζοῦνε τώρα, ἀπλὰ βαφτίστηκαν ἀπὸ μέσα τους, ὄχι μὲ νερὸ σὲ μιὰ ἐκκλησία, ὄχι ἀπὸ κάποιον παπά, βαφτίστηκαν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ πνεύματος ποὺ ἔχουν πάρει καὶ ἔχουν μέσα τους, καὶ ἴσως μὲ τὴ βοήθεια τῆς σχέσης τους μὲ ἄλλους ἀνθρώπους, μιὰ σχέση ποὺ βρίσκεται στὸ νόημα, ποὺ βρίσκεται στὸ πνεῦμα ποὺ ἔχει τὸ νόημα, ποὺ ἔχει ἢ γλώσσα, σκέφτομαι, καὶ σκέφτομαι ὅτι κάποιοι ἄνθρωποι εἶναι βαφτισμένοι, ὡς παιδιὰ ἢ ὡς μεγάλοι, ναί, κάποιοι καθαρίστηκαν ἀπὸ νερὸ, ἀπὸ ἁγιασμένο νερὸ, σκέφτομαι, καὶ αὐτὸ καλὸ εἶναι, ἀλλὰ μέχρι ἐκεῖ, καὶ ἡ μεμονωμένη βάφτιση, ἡ βάφτιση τοῦ καθενός μας, εἶναι, αὐτὸ σκέφτομαι, μιὰ βάφτιση γιὰ ὅλους, γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σχετίζονται μεταξύ τους, οἱ ζωντανοί, οἱ νεκροί, οἱ ἀγέννητοι, καὶ ὅ,τι κάνει ἕνας ἄνθρωπος δὲν ξεχωρίζει κατὰ κάποιον τρόπο ἀπ' αὐτὸ ποὺ κάνει κάποιος ἄλλος, σκέφτομαι, ἔτσι ἔζησε ὁ Χριστός, πέθανε καὶ ἀναστήθηκε καὶ ἦταν ἕνα μὲ τὸ Θεό, ὡς ὁ μοναδικὸς ἄνθρωπος ποὺ ἦταν, καὶ ἔτσι θὰ γίνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καθότι μάλιστα εἶναι ἄνθρωποι μέσα στὸ Χριστό, εἴτε τὸ θέλουνε εἴτε ὄχι, συνδέονται μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μέσω τοῦ Θεοανθρώπου, εἴτε τὸ ξέρονε εἴτε ὄχι, εἴτε τὸ πιστεύουνε εἴτε ὄχι, ἔτσι εἶναι, γιὰτι, σκέφτομαι, κάτι ξέρει καὶ ὁ χριστιανισμός, καὶ ἐγὼ τὸ λέω ὅτι ναί, προσχώρησα στὴν Καθολικὴ Ἐκκλη-

σία, κάτι που δε θα το έκανα ποτέ αν δεν ήταν η Άλεις, καθώς ούτε καν ως προς το θέμα της βάφτισης δε συμφωνώ με την Καθολική Έκκλησία, αλλά ποτέ δεν το μετάνιωσα που άλλαξοπίστησα, σκέφτομαι, γιατί ο καθολικισμός έχει προσφέρει πολλά και το βλέπω και στον έαυτό μου ως χριστιανός, ναι, λίγο όπως βλέπω τον έαυτό μου ως κομμουνιστή ή τουλάχιστον ως σοσιαλιστή, και προσεύχομαι με το κομποσκοίνι μου πολλές φορές κάθε μέρα όπως μπορώ, και όσο πιο συχνά γίνεται πάω στην εκκλησία, γιατί κι αυτή, η Έκκλησία λέω, έχει την αλήθεια της, έτσι όπως η βάφτιση έχει την αλήθεια της, και η βάφτιση είναι μέρος της αλήθειας, κι αυτή μπορεί να σε οδηγήσει, ναι, να σε οδηγήσει στο Θεό, σκέφτομαι, το Θεό τουλάχιστον όπως τον σκέφτομαι εγώ, όμως αυτό το κάνουν και οι άλλοι τρόποι να σκέφτεσαι και να πιστεύεις στην αλήθεια, όλα όσα στρέφονται πραγματικά προς το Θεό, είτε κάποιος που χρησιμοποιεί τη λέξη Θεός ή ίσως είναι τόσο σοφός ή τόσο συνεσταλμένος απέναντι στην άγνωστη θεότητα, που δεν το κάνει, όλα οδηγούν στο Θεό, όποτε απ' αυτή την άποψη όλες οι θρησκείες είναι ίδιες, σκέφτομαι, και απ' αυτή την άποψη θρησκεία και τέχνη συμπίπτουν, συν τοις άλλοις γιατί και η Αγία Γραφή και η λειτουργία είναι μυθοπλασία, ποίηση και εικόνα, λογοτεχνία, θέατρο και ζωγραφική, κι έχουν την αλήθεια τους, γιατί εννοείται πως και η τέχνη έχει τη δική της αλήθεια, σκέφτομαι, αλλά τώρα φτάνει, δε χρειάζεται να κάθομαι και να σκέφτομαι ό,τι ναι, να σκέφτομαι άλλ' άντ' άλλων, σκέφτομαι, τώρα πρέπει να συνεχίσω βόρεια και να φτάσω στο σπίτι μου στην Ντίλγκια, στο καλό μου το σπι-

τάκι, ὄχι νὰ κάθομαι στὸ ἀμάξι μου καὶ ν' ἀρχίσω νὰ φιλοκρυώνω, ἀλλὰ νὰ βάλω μπρὸς τὴ μηχανή καὶ νὰ πάω στὴν Ντίλγκια, γιατί μ' ἀρέσει νὰ ὀδηγῶ, μὲ ἡρεμεῖ κάπως, φιλονυστάζω, ναί, μοῦ δίνει μιὰ, θὰ ἔλεγα, εὐτυχία, καὶ ἡ σκέψη νὰ γυρίσω στὴν Ντίλγκια, στὸ σπιτάκι μου, μοῦ δίνει κι αὐτὴ εὐτυχία, σκέφτομαι, ἀκόμα κι ἂν γυρίσω σ' ἓνα ἄδειο σπίτι, τώρα ποὺ πέθανε ἡ Ἄλες, ὄχι, φέματα, γιατί παρόλο ποὺ ἔχει καιρὸ ποὺ πέθανε ἡ Ἄλες, εἶναι ἀκόμη στὸ σπίτι, σκέφτομαι, καὶ σκέφτομαι ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχα πάρει σκυλί, γιατί πάντα μοῦ ἄρεσαν τὰ σκυλιά, καὶ οἱ γάτες μοῦ ἄρεσαν, ἀλλὰ προτιμῶ σκυλί, γιατί καλύτερα γίνεσαι φίλος μὲ τὸ σκυλί, σκέφτομαι, καὶ τὸ σκέφτηκα τόσες φορές, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἀξιώθηκα νὰ πάρω σκυλί, καὶ δὲν ξέρω, ἀλήθεια, γιατί, ἴσως γιατί στὴν πραγματικότητα προτιμῶ νὰ μένω μόνος μαζὶ μὲ τὴν Ἄλες; γιατί παρόλο ποὺ πέθανε, καὶ πάλι ἐκεῖ εἶναι, σκέφτομαι, ἢ ἴσως νὰ τὸ σκεφτῶ στὰ σοβαρὰ αὐτὸ μὲ τὸ σκυλί; σκέφτομαι, ἀλλὰ ὁ Ἄσλε ἔχει σκυλί, ναί, εἶχε σκυλί ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, σκέφτομαι, καὶ μετὰ σκέφτομαι ὅτι ὄχι μόνο δὲν ἔπρεπε νὰ προσπεράσω τὴν πολυκατοικία ποὺ μένει ὁ Ἄσλε, ἔτσι ὅπως εἶναι τώρα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μόνος του, τόσο ποὺ ἔχει βαρύνει, τόσο ποὺ τὸν βαραίνει τὸ ἴδιο του τὸ βάρος, βαρὺ σὰν πέτρα, σὰν πέτρα ποὺ τρέμει, ποὺ ὅπου νὰ ἔναι θὰ τὸν λειώσει στὸ χῶμα σὰν μυρμήγκι, σκέφτομαι, ὅποτε νὰ κάνω στροφή καὶ νὰ γυρίσω πίσω στὸ Μπέργκεν, σκέφτομαι, καὶ νὰ πάω νὰ πῶ ἓνα γειὰ στὸν Ἄσλε, σκέφτομαι, γιατί πρέπει νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ξεφύγει ἀπ' τὸν ἑαυτό του, σκέφτομαι, καὶ βλέπω τὸν Ἄσλε νὰ κάθεται στὸν καναπέ, καὶ νὰ τρέμει ὀλοένα, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ

γυρίσω πίσω, εκείνος με χρειάζεται, αλλά είμαι πτώμα και θέλω τόσο πολύ να γυρίσω σπίτι, να συνεχίσω βόρεια, να φτάσω σπίτι, γιατί ήμουν στο Μπέργκεν και ψώνισα μουσαμάδες στα Εϊδη Ζωγραφικῆς, και πηχάκια για τις κορνίζες, πού τα ψώνισα από τα Εϊδη Ξυλείας, και μετά ψώνισα και μπόλικά τρόφιμα, και τώρα θέλω να γυρίσω άμέσως σπίτι στην Ντίλγια, σκέφτομαι, και βασικά είχα σκεφτεί να μείνω στο Μπέργκεν να πάω στον έσπερινό στην έκκλησία του Ἁγίου Παύλου, αλλά ήμουν πτώμα, όποτε καλύτερα να ξανάρθω στο Μπέργκεν τήν ἄλλη Κυριακή για να πάω στην πρωινή λειτουργία, έχω καιρό ν' ακούσω λειτουργία, και θά 'ταν καλά να πάω και να κοινωνήσω, και τότε θά έπισκεφτώ και τόν Ἄσλε, σκέφτομαι, και τόν βλέπω να κάθεται εκεί στον καναπέ και να τρέμει όλοένα, αλλά δέ θά σηκωθεί όπου να 'ναι να βγάλει βόλτα τó σκύλο του; σκέφτομαι, και βλέπω τόν Μπράγκε ξαπλωμένο εκεί πλάι στην πόρτα του διαδρόμου να περιμένει να βγει βόλτα, και τόν βλέπω να σηκώνεται και να σέρνεται ώς τόν καναπέ και ν' ανεβαίνει επάνω και να ξαπλώνει στην άγκαλιά του Ἄσλε και να μένει ξαπλωμένος εκεί, και τώρα τρέμει κι ó σκύλος, και ó Ἄσλε δέν έχει όρεξη να κουνηθεῖ, ούτε μιá λέξη να πει, και μόνο να πει μιá λέξη είναι σαν να πρέπει να τ' αντέξει, σαν να ζοριζόταν να τó κάνει, σκέφτεται, αλλά τώρα, ναί, τώρα για κάποιο λόγο οί σκέψεις του δέν είναι πια τόσο ξεκάθαρες, τώρα δέ γυρίζουν συνέχεια γύρω γύρω, όχι πια, γιατί όταν ήρθε ó σκύλος και ξάπλωσε στην άγκαλιά του οί σκέψεις του άρχισαν να σαλεύουν, σκέφτεται

Καλός Μπράγκε, λέει ó Ἄσλε

Καλός, καλός Μπράγκε, λέει

και ό Άσλε χαϊδεύει με τό τρεμάμενο χέρι του τή γούνα του Μπράγκε και τήν κουνάει πέρα δῶθε, και ό Άσλε σκέφτεται ότι πῶς μπόρεσε νά σκεφτεῖ ότι θα πήγαινε στη θάλασσα, γιατί αν τό έκανε, ποιός θα φρόντιζε τό σκύλο; ν' αφήσει έτσι τό σκύλο του, σκέφτεται ό Άσλε, και τώρα τρέμει λιγότερο, αλλά ακόμη τρέμει, τό σῶμα του κουνιέται, σκέφτομαι, και όχι, δε θα σκεφτώ άλλο τον Άσλε, δε θέλω νά τον φαντάζομαι άλλο, τά μακριά γκριζα μαλλιά του, τά γκριζα γένια που πάνε νά φυτρώσουν, δε θέλω νά τον σκέφτομαι άλλο, δέν υπάρχει λόγος νά τον σκέφτομαι άλλο, γιατί δέν είναι παρὰ ένας από πολλούς σ' αυτή τήν κατάσταση, είναι μόνος του, πολλοί είναι σαν κι αυτόν μόνοι τους, δέν είναι παρὰ ένας απ' τους πολλούς καλλιτέχνες, ένας απ' τους πολλούς ζωγράφους, ένας απ' τους πολλούς ζωγράφους που δέν τους ζέρει σχεδόν κανείς, εκτός από τους κοντινούς συγγενείς και κάποιους γνωστούς απ' τις σπουδές ίσως και κάνα δυο συναδέλφους, δέν είναι τίποτα περισσότερο ούτε λιγότερο απ' όποιοιδήποτε άλλο ζωγάφο, είναι ένας απ' τους χιλιάδες, όχι, δε θέλω νά τον σκέφτομαι άλλο, σκέφτομαι, και μετὰ σκέφτομαι πάλι ότι έπρεπε νά είχα περάσει απ' τό σπίτι του, μόνος του όπως είναι, χαμένος όπως είναι, νά τον δῶ και νά του πῶ νά πηγάιναμε νά πιοῦμε μαζί ένα ποτηράκι, ναί, ένα ποτηράκι μπέρα θα τό έπινε μ' ένα ποτήρι ρακί μαζί κι έναν καφέ με γάλα, αφού έγώ δέν πίνω πιά μπέρα, δέν πίνω ούτε κρασι ούτε ρακί, από τότε που απέχω από τό αλκοόλ, αυτό έπρεπε νά είχα κάνει, γιατί ό Άσλε θα ξαλάφρωνε αν έπινε λίγο, θα έπαυε νά τρέμει, θα ήρεμοῦσε